

During spring break her freshman year at Boston University, Lauren and her mother journeyed to Kenya and Uganda in East Africa (The Christian Science Monitor, Jan. 5–11, 2008).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз текстів таких сучасних англо-мовних періодичних видань, як *The Christian Science Monitor*, *Daily Star Sunday*, *Bloomberg Businessweek*, *Newsweek*, *Outlook*, *The Week*, *Daily Mail*, свідчить про домінування часткової демаркованості ознак чоловічої статі. Унаслідок подібної поляризації найбільш рекурентними є іменники з морфемами *-woman* і *female-* порівняно з гендерно-нейтральними лексичними одиницями *person*, *people*, *member* тощо.

Джерела та література

1. Алимуратов О. А. Красота в языке: гендерный и прагмалингвистический анализ комплиментарного речевого поведения / О. А. Алимуратов, М. А. Каратышова. – Пятигорск : СНЕГ, 2010. – 140 с.
2. Горошко Е. Гендерная проблематика в языкознании [Электронный ресурс] / Елена Горошко. – Режим доступа : <http://www.owl.ru/win/books/articles/goroshko.htm>
3. Федорів Я. Лінгвістичні моделі дискурсу публічних виступів : нариси із сучасних культурно-мовленнєвих практик / Ярослава Федорів. – К. : ВПЦ НАУКМА, 2010. – 188 с.
4. Maclin A. Reference Guide to English / Alice Maclin. – Washington : US Information Division, 1996. – 406 p.
5. Makay J. J. Public Speaking : Theory Into Practice / John. J. Makay. – 2 ed. – N. Y. : Harcourt Brace College Publishers, 1995. – 482 p.
6. Nilsen A. P. Sexism and Language / Alleen Pace Nilsen. – Urbana : National Council of Teachers of English, 1977. – 203 p.
7. Spolsky B. Sociolinguistics / Bernard Spolsky. – N. Y. : Oxford University Press, 1998. – 404 p.
8. Xiaolan L. Sexism in Language / Lei Xiaolan // Journal of Language and Linguistics. – Xi'an : Northwest Polytechnic University, 2006. – Vol. 5 – N. 1. – P. 87–94.

Савчук Ольга, Савчук Валерій. Полное и частичное демаркирование признаков пола в текстах современных англоязычных периодических изданий. В статье рассматриваются особенности репрезентации гендерных стереотипов в современном англоязычном публицистическом дискурсе. Анализируется характер использования гендерно-маркированной лексики и способы демаркирования четко выраженных гендерных признаков в современном английском языке. В соответствии с проведенным анализом текстов газетных и журнальных статей, объектом которых были представители мужского пола, женского пола и представители обоих полов, определяется смещения формально-семантических гендерных признаков имен существительных на определение профессий, ориентированных на мужчин, до полной нейтрализации гендерных признаков мужского рода или их частичного замещения женским родом.

Ключевые слова: гендерно-маркированные лексические элементы, морфема, ориентированная на мужчин/женщин, социальный стереотип, семантический маркер.

Savchuk Olga, Savchuk Valeriy. Partial and Full Gender Demarking in Modern Public Discourse. The article focuses on the peculiarities of generic stereotypes representation in modern English-speaking publicist discourse. It reveals the ways gender stereotyping and gender-prejudiced or even gender-inclusive lexical elements are being eliminated i. e. the process of gender demarking, in contemporary English. The analysis of the magazine and newspaper articles, divided into three groups according to the object they represent, show a shift of formal-semantic gender features of masculine-oriented occupational nouns and job titles either to neutral or female-marked terms that primarily depends on the object of the article.

Key words: gender marked lexical elements, male / female-oriented morpheme, social stereotype, semantic marker.

Стаття надійшла до редколегії
01.04.2013 р.

УДК 81'25'27 (045)

Тетяна Семигінівська,
Тетяна Смірнова

Відтворення соціокультурного складника в перекладі (на прикладі твору Д. Брауна «Янголи і демони»)

Досліджено особливості відтворення соціокультурного компонента в англійській мові засобами української. Попри те, що проблематику соціокультурних цінностей вивчало багато наук (соціологія, філософія,

© Семигінівська Т., Смірнова Т., 2013

культура, психологія та ін.), багато питань щодо передачі соціокультурних аспектів засобами мови, якою перекладають, залишаються не розглянутими. Чільне місце з-поміж них посідають реалії, способам перекладу яких і присвячене наше дослідження.

Ключові слова: соціокультурний аспект, соціокультурні цінності, реалії.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження проблеми соціокультурних цінностей не є чимось новим. Сьогодні існує безліч робіт, присвячених цій проблематиці. Так, у працях Б. Ананьєва, І. Кона теоретично обґрунтовано різні аспекти формування особистості. С. Аверинцев, А. Арнольдов, Є. Баллер, Ф. Бекон, М. Каган та інші зробили значний внесок у розроблення теорії культури. У перекладознавстві з-поміж російських сучасних дослідників можемо назвати Н. Багринцеву, яка розглядала питання культурно-детермінованих факторів у теорії і практиці перекладу, а також І. Трешину, О. Радіну, українських – Н. Кардашову, Т. Горощенко й ін. Проте в царині теорії і практики перекладу проблематика відтворення соціокультурних аспектів залишається на периферії наукового пошуку, що і визначає **актуальність** запропонованого дослідження.

Безліч нерозв'язаних питань залишається в теорії та практиці відтворення соціокультурного компонента з англійської мови засобами української. Це зумовлюється тим, що принцип цілісного сприйняття перекладеного речення, а потім і тексту, передбачає уміння правильно стилістично та змістовно відтворити головну ідею і зміст повідомлення.

Мета статті – виявити продуктивні способи передачі такого важливого соціокультурного аспекти, як реалія засобами української мови. Вона передбачає розв'язання низки конкретних **завдань**, а саме:

- 1) обґрунтувати важливість соціального та культурологічного аспекти в перекладі;
- 2) виділити лексичні одиниці, що виражають певні соціальні та культурні особливості в мові та мовленні;
- 3) запропонувати продуктивні способи передачі реалій із англійської мови засобами української.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Соціокультуру розуміємо як «складну гетерогенну систему, що включає різноманітні за своєю предметною і соціальною природою елементи (матеріально-технічні об'єкти, засоби праці та комунікації, матеріальні та духовні продукти, послуги, ідеологічні, мистецькі цінності, зразки і норми, відносини між людьми), що об'єднані людською діяльністю» [1, с. 7].

У соціокультурі відображена міра володіння культурним надбанням суспільства й застосування його в соціальній діяльності окремого індивіда, конкретної соціально-професійної групи та суспільства загалом. Тому соціокультура – це не лише стан культури, а й процес діяльності, через який реалізуються соціальні сили суб'єктів.

Відтворюючи соціокультурний аспект різних країн у перекладі, перекладач повинен не лише дослівно перекласти текст, а й оптимально відтворити зміст оригіналу, стилістичні та граматичні характеристики мови, знайти правильний відповідник в українській мові.

Що стосується України, то, за висновками експертів, вона перебуває в стані соціокультурної невизначеності, що спричинено не лише економічними чи політичними негараздами, а й несумісністю українського та західного соціокультурних типів [5, с. 131].

Мова є носієм культури, а культури на цивілізаційному рівні мають різні понятійні системи. Переклад із мови одного товариства мовою іншого може бути адекватний, якщо ці товариства належать до однієї цивілізації. Переклад із мови однієї цивілізації мовою іншої – ні через відмінності понятійних систем.

Переклад із однієї мови іншою можливий, якщо в мові оригіналу є поняття, що відповідають поняттям мови перекладу, і смисли понять мов оригіналу та перекладу відповідають один одному. Тому відтворення культурологічного та соціального аспекти в перекладі є таким же важливим, як і передача змісту повідомлення.

Розглянемо відтворення соціокультурного аспекти на лексичному рівні. Серед численних лексичних одиниць, що виражають певні соціальні та культурні особливості, ми виділили реалії, антропоніми, топоніми, назви організацій і споруд, скорочення та фразеологізми. Предметом запропонованого дослідження слугуватимуть реалії як одиниці вираження історичних, релігійних і суспільних умов розвитку нації.

Попри те, що реалія вже досить добре вивчена, певні труднощі під час перекладу все ще виникають. Не досліджено лінгвістичної сутності реалії, не створено чітких критеріїв її ідентифікації; експлікація реалій у вітчизняній і зарубіжній лексикографічній практиці здійснюється емпірично [4, с. 46].

Слова-реалії – це перекладознавчі категорії, які відіграють першорядну роль у відображенні соціально-історичного та культурного контексту, надають національного забарвлення [3]. Водночас реалія часто стає «каменем спотикання» для перекладача, оскільки її правильне тлумачення вимагає виходу за межі тексту в широкий контекст і за текст.

Для того, щоб правильно перекласти реалії, потрібно також враховувати типи тексту та реалій, зміст останніх у контексті, їхню систематичну роль у культурах мов оригіналу та перекладу, ступінь сприйняття незвичних словосполучень та «екзотичних» виразів у культурі мови перекладу.

Назви деяких реалій відомі всьому світу, зокрема:

Thus far, the Vatican had remained silent, issuing no statement whatsoever [6, p. 487].

Ватикан мовчав. Жодних офіційних заяв не зроблено [2, с. 526].

У перекладі застосовувався метод транслітерації, оскільки ця назва добре відома не лише італійцям, а й іншим націям, зокрема українцям.

Таким чином, при перекладі прикладу збережено соціокультурний компонент, пов'язаний із релігією. Ця реалія добре відома українському реципієнтові через те, що її часто можна зустріти в засобах масової інформації.

Але якщо розглянути назву «*Lexington Avenue*» (вулиця у Нью-Йорку, відома кожному американцеві), то українці мало або й зовсім не знайомі з цією реалією, тому автор вважає за правильне подати стислі додаткові відомості:

Men enter the building through the main doors on Lexington Avenue [6, p. 49].

Чоловіки заходять у будівлю крізь головний вхід на **Лексінгтон-авеню, Нью-Йорк** [2, с. 35].

У текстах оригіналу нам траплялося багато назв різних установ та організацій. Вони переважно перекладалися способом утворення нового слова або словосполучення на основі елементів, що вже реально існують у мові.

У тексті також присутня велика кількість скорочень, які, по своїй суті, також є реаліями. Наприклад, назва організації *BBC* під час перекладу транслітерується *Бі-бі-сі*. Деякі скорочення, наприклад, *FBI*, уже мають свої загальновідомі в мові перекладу аналоги *ФБР*. Такі скорочення, як *MP3*, *GPS*, *AKG* слугують у романі засобом локалізації у часі, тобто створюють атмосферу сучасного технологічного суспільства. Перекладач опускає такі скорочення, зберігаючи таким чином семантику контексту загалом, але порушуючи авторський задум.

Отже, для перекладу скорочень застосовується описовий переклад, трансформація опущення, транскрипція, транслітерація та переклад за допомогою відповідної аббревіатури. При цьому зберігаються елементи розвитку культури та соціуму.

Варто зазначити, що існують такі способи відтворення реалій, як транслітерація або транскрипція, калькування, використання аналога й ін.

Проілюструємо це за допомогою прикладів, дібраних із роману та їхніх українських відповідників.

*Only what I had time to read on your website. The word **Illuminati** means 'the enlightened ones'. It is the name of some sort of ancient* [6, p. 27].

Тільки те, що є на вашому сайті. **Ілюмінати** означає «просвітлені». Так називалося одне давнє братство [2, с. 41].

Приєм транслітерації можна використовувати тоді, коли реалія в її англійському звучанні викликає в українського читача асоціації, що твердо закріпилися, в іншому випадку повинна супроводжуватися відповідною приміткою, що розкриває сенс реалії:

*Impossible. **Conclave** begins in forty minutes* [6, p. 123].

Це неможливо. **Конклав** починається за сорок хвилин [2, с. 138].

У цьому випадку робиться посилання, у якому описується значення слова «конклав». *Конклав* – збори, на яких кардинали-виборці, кожен з яких теоретично має шанси бути обраним, вибирають Папу Римського.

Транслітерація доцільна тоді, коли бажано відтворити лаконізм оригіналу та зберегти специфічну характеристику даної реалії в іноземній мові.

Другий спосіб передачі реалій – це калькування. Це прийом перекладу нових слів, коли відповідником простого чи складного слова вихідної мови в цільовій мові вибирається, зазвичай, перший за порядком відповідник [3, с. 286]. Цей спосіб дає змогу перенести в текст перекладу смисловий

зміст реалії без збільшення її обсягу. Проте можливості обмежені: вона використовується лише тоді, коли в одиниці, що перекладається, є складники і їхнє поєднання вмотивоване:

*Here, the glistening **Rose Line** took a ninety-degree vertical turn and continued directly up the face of the obelisk itself, ascending thirty-three feet to the very tip of the pyramidal apex, where it finally ceased* [6, с. 148].

Тут лінія троянди повертала під прямим кутом угору й піднімалася поверхнею обеліска на тридцять три фути аж до закінчення його пірамідальної верхівки [2, с. 117].

Ще один спосіб передачі реалій засобами української мови – використання аналога. Аналог – це готовий еквівалент реалії. Його перевага в тому, що він зазвичай короткий і не ускладнює розуміння, адже це знайоме слово, яке позначає звичне нам поняття. Недолік – аналог стирає специфіку реалії і не доносить всієї повноти їхніх значень:

*The **Swiss Guard** will also provide you a live video feed of the antimatter canister as it counts down* [6, р. 346].

Я попросив швейцарських гвардійців, щоб збрали для вас фотографії – фотографії кардиналів із травмами на грудях, а також фотографію покійного Папи [2, с. 372].

Тут ми перекладаємо слово «Guard» як «гвардія». Для нас гвардія – це добірна привілейована частина військ. Але з контексту зрозуміло, що це не війська, а особиста охорона Папи Римського.

Висновки. Реалії як лексичні одиниці, що найяскравіше відображають культуру та соціум певної нації, зазвичай не становлять особливих проблем для перекладача, коли основними способами їхнього перекладу є транслітерація або транскрипція. Але для їхньої правильної передачі часто перекладачеві потрібно самому розуміти її прагматичне значення, традиції та звичаї, що криються за цими поняттями. Тому йому доводиться використовувати додаткову літературу, а іноді подавати в тексті посилання та пояснення.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в подальшому виявленні адекватних способів передачі соціокультурних аспектів, зокрема антропонімів, топонімів, скорочень, фразеологізмів та ін.

Джерела та література

1. Азнаурова Э. С. Очерки по стилистике слова / Э. С. Азнаурова – Ташкент : ФАН, 1973. – 405 с.
2. Браун Д. Янголи і демони / пер. з англ. – Х. : Книжк. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2011. – 544 с.
3. Жлуктенко Ю. О. Проблеми адекватності перекладу / Ю. О. Жлуктенко // Теорія і практика перекладу. – Вип. 6. – К. : Вища шк., 1981. – 325 с.
4. Зорівчак Р. П. Реалія як перекладознавча категорія / Р. П. Зорівчак. – Львів, 1983. – 114 с.
5. Рудакова Л. П. Поняття про соціокультурну інформацію / Л. П. Рудакова // Вісн. Київ. держ. лінгв. ун-ту. Сер. : Філологія. – К. : [б. в.], 1997. – Вип. 2. – С. 131–137.
6. Dan Brown. Angels and Demons. – Great Britain : Georgi Books, 2001. – 620 p.

Семигинивская Татьяна, Смирнова Татьяна. Воспроизведение социокультурной составляющей в переводе (на примере произведения Д. Брауна «Ангелы и демоны»). Исследовано особенности воспроизведения социокультурного компонента в английском языке посредством украинского. Несмотря на то, что проблема социокультурных ценностей рассматривалась многими науками (социологией, философией, культурой, психологией и др.), много вопросов относительно воспроизведения социокультурных аспектов посредством языка перевода остаются не рассмотренными. Важное место среди них занимают реалии, способам перевода которых посвящено это исследование. Реалии как языковые единицы, которые ярко отражают национальные особенности культуры народа, не представляют особых трудностей для переводчика, если их можно передать с помощью транскрипции или транслитерации. Намного сложнее сделать адекватный перевод в тех случаях, когда лексическое соответствие отсутствует в языке перевода, и переводчик заменяет реалии нейтральными словами, создает окружающий контекст или заполняет лакуны в переводе.

Ключевые слова: социокультурный аспект, социокультурные ценности, реалии.

Semyhinivska Tetiana, Smirnova Tetiana. Reproduction of the Sociocultural Constituent in Translation (Based on «Angels and Demons» by D. Brown). The article is dedicated to the peculiarities of the socio-cultural component in the English language by means of the Ukrainian one. Regardless of the fact, that the issue of socio-cultural values was considered by many disciplines (such as: sociology, philosophy, culture studies, psychology etc.) many problems as for rendering socio-cultural aspects by means of the target language are still not solved. The research under consideration is dedicated to the means of translating realia being a socio-cultural constituent. Realia as language units express culture-specific peculiarities and do not represent any difficulties in translation if they can be rendered by

means of transcription or transliteration. To adequately render realia which do not have correspondences in the target language the translator should substitute them by neutral words, use surrounding context or fill up lacuna.

Key words: socio-cultural aspect, socio-cultural values, realia.

Стаття надійшла до редколегії
12.03.2013 р.

УДК 811.11(27+367.626.1):81-112

Катерина Яковлева

Займенники другої особи в ранньоніованглійській мові

У статті досліджено еволюційні тенденції в розвитку займенників другої особи англійської мови, зокрема в ранньоніованглійський період. На матеріалі корпусу англійських діалогів крізь призму соціолінгвістичних і прагматичних факторів виявлено особливості вживання займенників другої особи англійської мови. Розглянуто варіації вживання форм займенника другої особи в різних текстах, а саме в драмах, допитах свідків, записах судових процесів. Окреслено сфери вживання форми однини займенника другої особи на сучасному етапі розвитку англійської мови.

Ключові слова: займенники другої особи, історична соціолінгвістика, історична прагматика, ранньоніованглійська мова.

Постановка наукової проблеми та її значення. Факт існування особових займенників у більшості відомих мов, беззаперечно, указує на те, що займенникові форми звертання до мовця, адресата й третьої особи є універсальною рисою людської мови. Характерною особливістю сучасної англійської мови, на відміну від інших, є відсутність опозиції числа в займенників другої особи, що унеможливає диференціацію ступеня формальності або неформальності комунікативної ситуації. Однак на попередніх етапах еволюції англійської мови розрізнялися дві форми займенника другої особи. Розвиток займенників другої особи є складним процесом змін під впливом взаємопов'язаних морфологічних і соціальних факторів, який доводить, що варіативність можлива навіть у «закритій системі».

Таблиця 1 ілюструє розвиток парадигми займенників другої особи давньоніованглійського, середньоніованглійського та ранньоніованглійського періодів.

Таблиця 1

Розвиток парадигми займенників другої особи давньоніованглійського, середньоніованглійського та ранньоніованглійського періодів

Число	Відмінок	Давньоніованглійська	Середньоніованглійська	Сучасна англійська
Однина	Н.	þu	thou	you
	З.	þe	thee	you
	Д.	þe	thee	you
	Р.	þin	thy/thine	your
Множина	Н.	ge	ye	you
	З.	ew	you	you
	Д.	ew	you	you
	Р.	eower	your	your

Простежуємо кардинальні зміни при переході від середньо- до ранньоніованглійського періоду: ліквідацію форми однини *thou* та узагальнення форми *you* для називного й об'єктного відмінків однини та множини. **Актуальність** дослідження визначається потребою у використанні інтегрального підходу до дослідження займенників другої особи, особливостей їх розвитку та функціонування.